

ЮРИСТ АХБОРОТНОМАСИ

ВЕСТНИК ЮРИСТА * LAWYER HERALD

ҲУҚУҚИЙ, ИЖТИМОИЙ, ИЛМИЙ-АМАЛИЙ ЖУРНАЛ

CYBERLENINKA

НАУЧНАЯ ЭЛЕКТРОННАЯ
БИБЛИОТЕКА
LIBRARY.RU

ISSN 2181-9416

Doi Journal 10.26739/2181-9416

ЮРИСТ АХБОРОТНОМАСИ

1 СОН, 1 ЖИЛД

ВЕСТНИК ЮРИСТА

НОМЕР 1, ВЫПУСК 1

LAWYER HERALD

VOLUME 1, ISSUE 1

TOSHKENT-2020

ЮРИСТ АХБОРОТНОМАСИ
ҳуқуқий, ижтимоий, илмий-амалий журнали
№1 (2020) DOI <http://dx.doi.org/10.26739/2181-9416-2020-1>

Бош муҳаррир:
Раҳматов Анвар Исламович
Адлия вазирлиги қошидаги
Юристар малакасини ошириш
маркази директори

Бош муҳаррир ўринбосари:
Отажонов Абдоржон Анварович
Адлия вазирлиги қошидаги
Юристар малакасини ошириш
маркази директори ўринбосари,
юридик фанлар доктори, профессор

ЮРИСТ АХБОРОТНОМАСИ ЖУРНАЛИ
ҳуқуқий, ижтимоий, илмий-амалий журнали
ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ:

Одилқориев Ҳожимурод Тўхтамуродович

*Юристар малакасини ошириш маркази кафедра
мудири, юридик фанлар доктори, профессор*

Окюлов Омонбой

*Юристар малакасини ошириш маркази
профессори, юридик фанлар доктори,
профессор, Ўзбекистон Республикасида
хизмат кўрсатган юрист*

Саидова Лола Абдувахитовна

*Юристар малакасини ошириш маркази кафедра
мудири, юридик фанлар доктори*

Тошев Бобокул Норқобилович

*Юристар малакасини ошириш маркази кафедра
мудири, юридик фанлар доктори*

Аюбов Улугбек Тулаганович

*Юристар малакасини ошириш маркази доценти,
Ўзбекистон Республикасида хизмат кўрсатган
юрист, юридик фанлар номзоди, доцент*

Мамасиддиқов Музаффаржон Мусаҷонович

*Бош Прокуратура Академияси Марказ бошлиғи,
юридик фанлар доктори, профессор*

Отаҳонов Фозилжон Хайдарович

*Ўзбекистон Республикаси Савдо-саноат палатаси
ҳузуридаги Халқаро тиҷорат арбитраж (ҳакамлик)
суди раиси, юридик фанлар доктори (DSc), доцент*

Исроилов Боҳодир Ибрагимович

*Юристар малакасини ошириш маркази
кафедраси мудири, иқтисод фанлар доктори,
профессор*

Масъул Котиб:

Раҳманов Шухрат Наимович

*Юристар малакасини ошириш маркази доценти,
юридик фанлар номзоди*

Саҳифаловчи: Шаҳрам Файзиев

Контакт редакцији журнали:
100001, город Ташкент, улица Катта Дархон, 6.
WEB: yuristjournal.uz
E-mail: info@yuristjournal.uz
yuristjournal@gmail.com
Телефон: (+99898) 0000341

Contact Editorial Staff
100001, Katta Darhon str. 6, Tashkent, Uzbekistan
WEB: yuristjournal.uz
E-mail: info@yuristjournal.uz
yuristjournal@gmail.com
Telephone: (+99898) 0000341

Общественно-правовой и научно-практический журнал
ВЕСТНИК ЮРИСТА

№1 (2020) DOI <http://dx.doi.org/10.26739/2181-9416-2020-1>

Главный редактор:

Рахматов Анвар Исламович

Директор Центра повышения квалификации юристов при Министерстве юстиции

Заместитель главного редактора:

Отажонов Абдоржон Анварович

Первый заместитель директора Центра повышения квалификации юристов при Министерстве юстиции, доктор юридических наук, профессор

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ:

**Общественно-правового и научно-практического журнала
ВЕСТНИК ЮРИСТА**

Адилкариев Хожимурод Тўхтамуродович

Заведующий кафедрой Центра повышения квалификации юристов, доктор юридических наук, профессор

Окюлов Омонбой

Профессор Центра повышения квалификации юристов, доктор юридических наук, профессор, Заслуженный юрист Республики Узбекистан

Саидова Лола Абдувахитовна

Заведующая кафедрой Центра повышения квалификации юристов, доктор юридических наук

Тошев Бобокул Норқобилович

Заведующий кафедрой Центра повышения квалификации юристов, доктор юридических наук

Исроилов Боходир Ибрагимович

Заведующий кафедрой Центра повышения квалификации юристов, доктор экономических наук, профессор

Аюбов Улугбек Тулаганович

Доцент Центра повышения квалификации юристов, Заслуженный юрист Республики Узбекистан, кандидат юридических наук, доцент

Мамасиддиқов Музаффаржон Мусажонович

Начальник Центра Академии Генеральной Прокуратуры, доктор юридических наук, профессор

Отахонов Фозилжон Хайдарович

Председатель Международного коммерческого арбитражного суда при Торгово-промышленной палате, доктор юридических наук, доцент

Ответственный секретарь:

Рахманов Шухрат Наимович

Доцент Центра повышения квалификации юристов, кандидат юридических наук

Верстка: Шахрам Файзиев

Контакт редакции журнала:

100001, город Ташкент, улица Катта Дархон, 6.
WEB: yuristjournal.uz
E-mail: info@yuristjournal.uz
yuristjournal@gmail.com
Телефон: (+99898) 0000341

Contact Editorial Staff

100001, Katta Darhon str. 6, Tashkent, Uzbekistan
WEB: yuristjournal.uz
E-mail: info@yuristjournal.uz
yuristjournal@gmail.com
Telephone: (+99898) 0000341

**Public, legal and scientific-practical journal of
LAWYER HERALD**

№1 (2020) DOI <http://dx.doi.org/10.26739/2181-9416-2020-1>

**Chief Editor:
Rakhmatov Anvar**

Director of the Lawyers' Training Center
under the Ministry of Justice

**Deputy Chief Editor:
Otajonov Abrorjon**

First Deputy Director of the Lawyers' Training
Center under the Ministry of Justice, Doctor of
Law Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD

**Public, legal and scientific-practical journal of
LAWYER HERALD**

Adilkariyev Khojimurat

*Head of the Department at the Lawyers' Training
Center, Doctor of Law Sciences, Professor*

Oqyulov Omonboy

*Professor at the Lawyers' Training Center, Doctor of
Law Sciences, Professor, Honored Lawyer of the
Republic of Uzbekistan*

Saidova Lola

*Head of the Department at the Lawyers' Training
Center, Doctor of Law Sciences*

Toshev Bobokul

*Head of the Department at the Lawyers' Training
Center, Doctor of Law Sciences*

Israilov Bokhodir

*Head of the Department at the Lawyers' Training
Center, Doctor of Economics, Professor*

Ayubov Ulugbek

*Senior Lecturer at the Lawyers' Training Center,
Candidate of Juridical Sciences, Associate
Professor, Honored Lawyer of the Republic of
Uzbekistan*

Mamasiddikov Muzaffarjon

*Head of the Center of the Academy of the General
Prosecutor's Office, Doctor of Law Sciences, Professor*

Otaxonov Foziljon

*Chairman of the International Commercial
Arbitration Court at the Chamber of Commerce
Doctor of the Science of Law, Associate Professor*

**Executive Editor:
Rakhmanov Shukhrat**

*Senior Lecturer at the Lawyers' Training Center,
Candidate of Juridical Sciences*

Pagemaker: Shakhram Fayziev

Контакт редакции журнала:

100001, город Ташкент, улица Катта Дархон, 6.
WEB: yuristjournal.uz
E-mail: info@yuristjournal.uz
yuristjournal@gmail.com
Телефон: (+99898) 0000341

Contact Editorial Staff

100001, Katta Darhon str. 6, Tashkent, Uzbekistan
WEB: yuristjournal.uz
E-mail: info@yuristjournal.uz
yuristjournal@gmail.com
Telephone: (+99898) 0000341

**ДАВЛАТ ВА ҲУҚУҚ НАЗАРИЯСИ ВА ТАРИХИ. ҲУҚУҚИЙ
ТАЪЛИМОТЛАР ТАРИХИ**

1.ОДИЛҚОРИЕВ Хожимурод Тўхтамурадович
ТОЖДОР ВИРУС ПАНДЕМИЯСИ ШАРОИТИДА ДАВЛАТ ВА
ҲУҚУҚ ФУНКЦИЯЛАРИНИНГ НАМОЁН БЎЛИШ
ХУСУСИЯТЛАРИ.....9

**КОНСТИТУЦИЯВИЙ ҲУҚУҚ. МАЪМУРИЙ ҲУҚУҚ. МОЛИЯ
ВА БОЖХОНА ҲУҚУҚИ**

1.ИСМАЙЛОВ Баходир Исламович
РОЛЬ МЕЖДУНАРОДНЫХ РЕЙТИНГОВ И СИСТЕМ ОЦЕНКИ
В ПОВЫШЕНИИ ЭФФЕКТИВНОСТИ ГОСУДАРСТВЕННОГО
УПРАВЛЕНИЯ.....19

2.ЮЛДАШЕВ Джахонгир Хайитович
"ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИНИНГ ФУҚАРОЛИГИ
ТЎҒРИСИДА"ГИ ҚОНУННИНГ ЎЗБЕКИСТОН
ФУҚАРОЛИГИНИ ОЛИШ АСОСЛАРИ ВА ШАРТЛАРИНИ
БЕЛГИЛОВЧИ АЙРИМ НОРМАЛАРИ ТАҲЛИЛИ.....26

**ФУҚАРОЛИК ҲУҚУҚИ. ТАДБИРКОРЛИК ҲУҚУҚИ. ОИЛА
ҲУҚУҚИ. ХАЛҚАРО ХУСУСИЙ ҲУҚУҚ**

1.ҲАМРОҚУЛОВ Баходир Мамашарифович
ИТАЛИЯ ВА БЕЛЬГИЯДА МАЪНАВИЙ ЗИЁННИ
ҚОПЛАШҚОНУНЧИЛИГИ ВА СУД АМАЛИЁТИ.....32

2.ОЧИЛОВ Бехзод Эргашович
ВНЕДРЕНИЕ ЭФФЕКТИВНЫХ ДОГОВОРНЫХ ФОРМ
ПРИВЛЕЧЕНИЯ ИНВЕСТИЦИЙ В ДОБЫВАЮЩИЕ
ОТРАСЛИ ЭКОНОМИКИ РЕСПУБЛИКИ
УЗБЕКИСТАНА.....39

**ФУҚАРОЛИК ПРОЦЕССУАЛ ҲУҚУҚИ. ИҚТИСОДИЙ
ПРОЦЕССУАЛ ҲУҚУҚИ. ҲАКАМЛИК ЖАРАЁНИ ВА
МЕДИАЦИЯ**

1.САИДОВ Мақсудбек Норбоевич
КОРПОРАТИВ НИЗОЛАР БЎЙИЧА ИШНИ СУД
МУҲОКАМАСИГА ТАЙЁРЛАШНИНГ АЙРИМ
МАСАЛАЛАРИ.....49

**СУД ҲОКИМИЯТИ. ПРОКУРОР НАЗОРАТИ. ҲУҚУҚНИ
МУҲОФАЗА ҚИЛИШ ФАОЛИЯТИНИ ТАШКИЛ ЭТИШ**

1. ОТАЖОНОВ Аброржон Анварович
ИЧКИ ИШЛАР ОРГАНЛАРИ ФАОЛИЯТИ УСТИДАН
ЖАМОАТЧИЛИК НАЗОРАТИНИ АМАЛГА ОШИРИШНИНГ
ОБЪЕКТИ ВА СУБЪЕКТЛАРИ.....57

**ЖИНОЯТ ҲУҚУҚИ, ҲУҚУҚБУЗАРЛИКЛАРНИНГ ОЛДИНИ
ОЛИШ. КРИМИНОЛОГИЯ. ЖИНОЯТ-ИЖРОИЯ ҲУҚУҚИ**

1. РАСУЛЕВ Абдулазиз Каримович
ПРОТИВОДЕЙСТВИЕ КИБЕРПРЕСТУПНОСТИ:
СОВРЕМЕННЫЕ ПОДХОДЫ ПО ПОДГОТОВКЕ КАДРОВ.....68

2. ҚАЛАНДАРОВ Мақсуд Махмудович
ЎҚОТАР ҚУРОЛ, ЎҚ-ДОРИЛАР, ПОРТЛОВЧИ МОДДАЛАР
ЁКИ ПОРТЛАТИШ ҚУРИЛМАЛАРИНИ ФАЙРИҚОНУНИЙ
МУОМАЛАСИ УЧУН ЖИНОИЙ ЖАВОБГАРЛИКНИНГ
ҲОЗИРГИ ҲОЛАТИ.....73

3. ТАДЖИБАЕВА Дилдора Абдурахимовна
ПЕНИТЕНЦИАР МУАССАСАЛАР МАҲКУМЛАР
ЖИНОЯТЧИЛИГИ ПРОФИЛАКТИКАСИНИ
ТАККОМИЛЛАШТИРИШГА ОИД АМАЛИЁТДА УЧРАЁТГАН
МУАММОЛАР.....82

**ЖИНОЯТ ПРОЦЕССИ. КРИМИНАЛИСТИКА, ТЕЗКОР-
ҚИДИРУВ ҲУҚУҚ ВА СУД ЭКСПЕРТИЗАСИ**

1. NE'MATOV Jasur Aminjonovich, SIDIKOVA Feruza Khayrullaevna
PURPOSE AND FEATURES OF METHODOLOGY FOR
INTERROGATION IN CRIMINAL PROCEEDINGS.....95

2. МУМИНОВ Бехзод Абдувахобович
ЖИНОЯТ ПРОЦЕССИДА ИШНИ СУДГА ҚАДАР ЮРИТИШ
УСТИДАН СУД НАЗОРАТИНИНГ ХАЛҚАРО
ТАЖРИБАСИ.....104

ХАЛҚАРО ҲУҚУҚ ВА ИНСОН ҲУҚУҚЛАРИ

1. РАХМАНОВ Шухрат Наимович
СОВРЕМЕННЫЕ ПРОБЛЕМЫ ПРИМЕНЕНИЯ ПРИВИЛЕГИЙ
И ИММУНИТЕТОВ: НА ПРИМЕРЕ ПРЕДСТАВИТЕЛЬСТВ
ГОСУДАРСТВ ПРИ МЕЖДУНАРОДНЫХ
ОРГАНИЗАЦИЯХ.....111

2.КАЮМОВ Фаррух Толибжонович ПРАВОВАЯ РЕГЛАМЕНТАЦИЯ МЕЖДУНАРОДНОЙ СПОРТИВНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ.....	121
---	-----

ЮРИДИК ХИЗМАТ, АДВОКАТУРА, НОТАРИАТ

1.ДАВЛЯТОВ Валишер Хакимжанович АДВОКАТЛИК ТУЗИЛМАЛАРИНИНГ ШАКЛИ СИФАТИДА АДВОКАТЛАР ҲАЙЪАТИ ВА АДВОКАТЛИК ФИРМАСИ ҲУҚУҚИЙ МАҚОМИНИНГ ЎЗИГА ХОС ХУСУСИЯТЛАРИ.....	126
--	-----

ҲУҚУҚИЙ АМАЛИЁТ ВА ХОРИЖИЙ ТАЖРИБА

1.ВАКНРАМОВА Mokhinur Bakhramovna ARBITRATION AND LITIGATION IN THE UAE: ADVANTAGES OF ARBITRATION IN COMPARISON TO LITIGATION.....	134
--	-----

ЮРИСТ АХБОРОТНОМАСИ ВЕСТНИК ЮРИСТА LAWYER HERALD

ДАВЛАТ ВА ҲУҚУҚ НАЗАРИЯСИ ВА ТАРИХИ. ҲУҚУҚИЙ ТАЪЛИМОТЛАР ТАРИХИ

ОДИЛҚОРИЕВ Хожимурод Тўхтамуратович,
Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлиги қошидаги Юристар
малакасини ошириш маркази кафедра мудири,
юримдик фанлар доктори, профессор

ТОЖДОР ВИРУС ПАНДЕМИЯСИ ШАРОИТИДА ДАВЛАТ ВА ҲУҚУҚ ФУНКЦИЯЛАРИНИНГ НАМОЁН БЎЛИШ ХУСУСИЯТЛАРИ

For citation (иктибос келтириш учун, для цитирования): ОДИЛҚОРИЕВ Х.Т.
ТОЖДОР ВИРУС ПАНДЕМИЯСИ ШАРОИТИДА ДАВЛАТ ВА ҲУҚУҚ
ФУНКЦИЯЛАРИНИНГ НАМОЁН БЎЛИШ ХУСУСИЯТЛАРИ // Юрист
ахборотномаси - Вестник юриста - Lawyer herald. № 1 (2020), Б.9-18.

 №1 (2020) DOI <http://dx.doi.org/10.26739/2181-9416-2020-1-1>

АННОТАЦИЯ

Мақолада фавқулудда дунё давлатлари ва халқларига катта талофат етказаётган Covid-19 пандемияси шароитида Ўзбекистон давлати, унинг раҳбарияти амалга ошираётган тезкор чора тадбирлар, саъй-ҳаракатларнинг ҳуқуқий жиҳатлари, жумладан, давлат ва ҳуқуқнинг шу эҳтиёж туфайли вужудга келган функциялари таҳлил этилган. Унда давлат ва ҳуқуқнинг аҳоли соғлиғини сақлаш, уни ижтимоий ҳимоялаш, жамиятда қонун устуворлиги ва ҳуқуқий тартиботни таъминлаш борасидаги ташкилотчилик, тартибга солиш ва муҳофазалаш борасидаги функциялари амалий мисоллар ҳамда фактлар таҳлили асосида кўрсатиб берилган.

Таянч сўз ва иборалар: "Covid-19" пандемияси, тождор инфекцияга қарши кураш, давлат функциялари, ҳуқуқнинг функциялари, ижтимоий муҳофаза, жамоат хавфсизлигини таъминлаш, қонун ижодкорлиги, ҳуқуқий шакл ва воситалар.

АДИЛҚАРИЕВ Ходжимурат Тухтамуратович,
Заведующий кафедрой Центра повышения квалификации юристов при
Министерстве юстиции Республики Узбекистан,
доктор юридических наук, профессор

ОСОБЕННОСТИ ПРОЯВЛЕНИЯ ФУНКЦИЙ ГОСУДАРСТВА И ПРАВА В УСЛОВИЯХ ПАНДЕМИИ КОРОНАВИРУСА

АННОТАЦИЯ

В статье анализируются функции государства и права, возникшей в результате создавшейся чрезвычайной ситуации из-за распространения в мировом масштабе пандемии "Covid-19", а также экстренные меры, предпринятые государством и руководством Узбекистана. В ней на основе анализа реальных фактов и практических примеров раскрывается содержание организаторских, регулирующих и охранительных функций государства и права по охране здоровья населения, его социальной защите обеспечения верховенства закона и правопорядка.

Ключевые слова и выражения: пандемия "Covid-19", борьба против инфекции коронавируса, функции государства, функции права, социальная защита, обеспечение общественной безопасности, законотворчество, правовые формы и средства.

ADILKARIYEV Khodjimurat,

Head of the Department at the Lawyers' Training Center under the Ministry of Justice of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Law Sciences, Professor

FEATURES OF THE MANIFESTATION OF FUNCTIONS OF THE STATE AND LAW UNDER THE CONDITIONS OF THE CORONAVIRUS PANDEMIC

ANNOTATION

The article analyzes the functions of the state and the law that arose because of the emergency due to the worldwide spread of "the Covid-19" pandemic, as well as emergency measures taken by the state and the leadership of Uzbekistan. Based on real facts and practical examples, it reveals the content of the organizational, regulatory and protective functions of the state and the right to protect public health, its social protection of the rule of law and law and order.

Key words and expressions: "Covid-19" pandemic, fight against Coronavirus infection, state functions, legal functions, social protection, ensuring public safety, lawmaking, legal forms and means.

Умумбашарий миқёсдаги жараёнлар, инсоният тараққиётининг талаб-эҳтиёжлари, ижтимоий инқилоб ва бўҳронлар, глобал хавф-хатарлар дунё мамлакатлари, халқлари ва давлатлари учун ҳамиша ўзига хос чорлов-синов ҳисобланади. Табиийки, мазкур омиллар давлатларнинг ички иқтисодий, сиёсий, ижтимоий ва бошқа функциялари мазмунини белгилашга, уларнинг ҳуқуқий жиҳатдан шаклланишига ва қонунчилик даражасида расмийлашувига бевосита таъсир кўрсатади. Шунингдек, бундай омиллар мамлакатларнинг ҳуқуқий ва қонунчилик тизимлари қарор топиши жараёнларига ҳам дахл қилади.

Маълумки, ўтган асрнинг ўрталаридан эътиборан дунё миқёсида атроф-табиий муҳитни асраш, уни муҳофаза этиш масалалари умумжаҳон аҳамиятига эга бўлиб қолди. Шунга кўра, кўплаб давлатларда экологик функцияни бажариш йўлга қўйилди, у алоҳида функция сифатида ажралиб чиқди. Тегишли қонунчилик базаси шаклланди, қатор давлатларда Экология кодекслари, табиатни муҳофаза қилишнинг ҳуқуқий механизмларини акс эттирувчи махсус қонунлар юзага келди. Демак, барча давлатлар ва уларнинг ҳуқуқий тизими анъанавий функциялардан ташқари, давр талабларидан ва мамлакатлар олдида турган устувор мақсад ҳамда вазифалардан келиб чиқиб, жамиятнинг айна замондаги манфаат-эҳтиёжларини акс эттирувчи янги функцияларни адо этиш ҳам кун тартибига чиқиши мумкин. Гап 2020 йил бошларида коронавирус инфекцияси тарқалиши туфайли бутун дунёда юзага келган ялпи умумий пандемия ҳақида бормоқда. Ушбу кўринмас бало 2019 йил декабрида Хитойнинг Ухан шаҳрида пайдо бўлиб, яшин тезлигида

сайёрамиздаги деярли барча давлатларга ёйилди. Унга қарши кураш бутун дунё халқларининг умумий ташвишига айланди. Яъни, давлатлар пандемия тарқалишининг олдини олиш ва унга қарши кураш функциясини бажариши лозим бўлиб қолди.

Ўзбекистон Республикаси Президенти коронавирус билан боғлиқ вазият бўйича халққа қилган дастлабки мурожаатида (18 март 2020 йил) қуйидагиларни таъкидлади: "Бугунги кунга келиб ушбу хавfli инфекция 160 дан зиёд мамлакатларда тарқалди. Дунё миқёсида касалланганлар сони 190 минг нафарга етди, 7,5 минг ўлим ҳолати қайд этилди, 81 минг бемор бўлган шахслар тузалди [1]. Эпидемия кенг ёйилиб кетганлиги туфайли Жаҳон соғлиқни сақлаш ташкилоти уни **пандемия** деб эълон қилди.

Бутун дунёда эпидемия таҳликали тус ола бошлади. Мамлакатимизда ҳам бу касаллик тарқалишининг олдини олиш, хасталикка чалинганларни самарали даволашни ташкил этиш, зарарли оқибатларига қарши кураш мақсадида 2020 йил 19 мартда Ўзбекистон Республикаси Президентининг "Коронавирус пандемияси ва глобал инқироз ҳолатларининг иқтисодиёт тармоқларига салбий таъсирини юмшатиш бўйича биринчи навбатдаги чора-тадбирлар тўғрисида"ги фармони қабул қилинди [2]. Ушбу ҳужжатга асосан, Бош вазир раислигида Ўзбекистон Республикасига коронавируснинг кириб келиши ва тарқалишининг олдини олиш бўйича республика махсус комиссияси ташкил этилди; Инқирозга қарши курашиш Жамғармаси (10 трлн. сўм маблағли) шакллантирилди. Мамлакатда карантин ҳолати жорий этилиб, унинг қатъий шартлари матбуотда эълон қилинди.

Мамлакатимизда коронавирус қайд этилган илк куни, яъни 16 мартдан бошлаб барча таълим муассасаларидаги 8 миллион 300 минг нафар фарзандларимизга таътил берилди. 80 минг талаба ўз яшаш жойларига жўнатилди (Халқ сўзи, 2020 йил 30 апрель).

Машъум балога қарши курашиш зарурияти давлатимизнинг ҳам тегишли функцияси қарор топишига туртки бўлди. Зеро, давлат ва ҳуқуқ функциялари ўз табиатига кўра объектив ҳодисадир. Улар жамият ва давлат тараққиётининг қонуниятлари ҳамда эҳтиёжлари билан чамбарчас боғлиқ ҳолда мавжуд бўлади. Давлат давр тақозо этган, зарурият боис юзага келган муаммоларни ҳал этиш, масалаларни ечишга йўналтирилган функцияларни бажаришга мажбур бўлади. Жаҳон миқёсида вужудга келган коронавирус пандемияси ана шундай фавқулодда зарурият (ҳолат) бўлиб, давлатлар ва ҳуқуқий тизимлар олдига тегишли зарурий шошилиш функцияларни бажариш вазифасини қўндаланг қилди.

Вазиятдан келиб чиқиб, Ўзбекистонда ҳам қисқа муддатларда Ҳукуматнинг ва бошқа давлат органларининг ушбу вазиятга боғлиқ вазифалари белгиланди; жумладан, Соғлиқни сақлаш вазирлигининг тегишли тузилмалари ва эпидемиологик, вирусология, санитария ва бошқа тузилмаларнинг фаолияти мослаштирилди, ушбу функцияни бажаришга сафарбар этилди. Бу ишларга дастлаб қарийб 5,5 минг нафардан зиёд тиббиёт ходимлари жалб этилди [3]; Фавқулодда вазиятлар вазирлиги, Ички ишлар вазирлиги, Миллий гвардия, Божхона қўмитаси, Солиқ қўмитаси, Ўзбекистон ҳаво йўллари, Ўзбекистон темир йўллари, Бандлик ва меҳнат муносабатлари вазирлиги, Иқтисодий тараққиёт ва камбағалликни қисқартириш вазирлиги, таълим вазирликлари, мактабгача таълим муассасалари, жойлардаги барча давлат ҳокимияти ва бошқаруви органларининг фаолияти тождор вирусга қарши кураш талаб ҳамда эҳтиёжларига мувофиқлаштирилди.

Шунингдек, Фармон билан мазкур функция доирасига кирувчи вазифалар: коронавирус тарқалишининг олдини олиш, шифохоналарни дори-дармон, ҳимоя ва диагностика воситалари билан таъминлаш, карантин харажатларини ўз вақтида

молиялаштириш зарурлиги кабилар таъкидланди. Касалланганларни ўз вақтида аниқлаш ва профилактикага эътиборни кучайтириш, бунинг учун барча ҳудудий юқумли касалликлар шифохоналарини экспресс-тестлар билан таъминлаш муҳимлиги қайд этилди. Соғлиқни сақлаш, Ички ишлар вазирликлари ва Миллий гвардияга карантинга олинган фуқаролар назоратини таъминлаш юклатилди.

Коронавирус таъсири энг юқори бўлган иқтисодиёт тармоқларига солиқ таътиллари ва кредит қарзлари бўйича имтиёзлар бериш, бюджет ссудалари ажратиш юзасидан аниқ вазифалар белгиланди.

Тезкор равишда туризм, меҳмонхона бизнеси, транспорт-логистика соҳаси, умумий овқатланиш тизими, ташқи савдо корхоналарини иқтисодий ва молиявий қўллаб-қувватлаш чоралари белгиланди. Шу боис ушбу корхоналарнинг кредит муддатларини узайтириш, туристик йиғимлар ундиришни вақтинча тўхтатиш бўйича кўрсатмалар берилди. Ҳокимларга иқтисодий қийинчиликка дуч келган корхоналардан маҳаллий солиқларни ундиришни 6 ойгача кечиктириш ваколати берилди. Давлатимиз раҳбари қайд этганидек, пандемия сабабли фаолиятини тўхтатган тадбиркорларга банклар орқали фоизсиз бюджет ссудалари ажратилди.

Шунингдек, якка тартибдаги тадбиркорлардан олинадиган даромад солиғи, фермерларнинг сув солиғи 50 фоизга камайтирилди. Бунда маҳаллий бюджетдаги йўқотишлар республика бюджетидан қоплаб берилди. Умуман, иқтисодиётни ва фуқароларни янада қўллаб-қувватлаш учун давлат бюджетидан қўшимча 2 триллион сўмдан ортиқ маблағ йўналтирилди (Президентнинг 2020 йил 13 майдаги видеомулоқоти чоғида таъкидланди). Фермер хўжаликлари ва кичик бизнесменларнинг ижтимоий солиқ ставкалари (май-июнь ойларида) 12 фоиздан 1 фоизга туширилиши эвазига 260 мингдан ортиқ корхона ва фермер хўжаликлари жами 650 миллиард сўм маблағларини тежаш имконига эга бўлдилар [4].

Йил якунига қадар солиқ текширувларига мораторий эълон қилинди ва қийналган корхоналарга солиқ қарзлари учун пеня ҳисоблаш тўхтатилди. Бундай қийин шароитда тадбиркорни бирорта текширувчи безовта қилмаслиги белгиланди.

Халқаро савдодаги вазиятни инобатга олиб, экспорт-импорт бўйича кечиктирилган қарздорликка жарима қўлламаслик, "яшил йўлак"лардан маҳсулот ўтказишни кўпайтириш, юк ташишда юзага келаётган масалаларни тезкор ҳал этиб бориш бўйича тегишли топшириқлар берилди.

Аҳолини ижтимоий ҳимоялаш масаласига ҳам алоҳида эътибор қаратилди. Карантинга ёпилган муассасалар ходимлари, карантиндаги фуқаролар ва уларга қаровчиларнинг ҳуқуқларини таъминлаш, ижтимоий нафақа олувчилар сонини камида 10 фоизга ёки 60 мингтага ошириш бўйича вазифалар қўйилди. Карантиндаги фарзандларига қараётган ота-оналарни ишдан бўшатишга мутлақо йўл қўйилмади. Уларга вақтнича меҳнатга лаёқатсизлик нафақаси юз фоиз тўлаб берилди.

Иқтисодий фаоллик пасайган пайтда аҳоли бандлиги масаласи алоҳида эътибор талаб этиши табиий. Шу боис Инқирозга қарши жамғармадан Жамоат ишлари жамғармасига қўшимча 200 миллиард сўм ажратилди. Ушбу маблағлар одамларни иш билан таъминлаш, бунинг учун маҳаллаларда қўшимча инфратузилма объектлари қуришга йўналтирилди. Шунингдек, Тадбиркорлик фаолиятини қўллаб-қувватлаш давлат жамғармасига 500 миллиард сўм қўшимча маблағ берилиб, иш ўринлари яратадиган бизнес субъектларга кўмаклашилди. Кичик бизнес вакиллари, якка тартибдаги тадбиркорлар апрель-июнь ойлари давомида ер ва мол-мулк солиғидан озод этилди. Бунинг ҳисобига 50 мингдан зиёд тадбиркор 300 млрд. сўмни тежашга эришди ва уларнинг айланма маблағи кўпайишига эришилди. Бир мингдан ортиқ тадбиркорнинг шу тоифа солиқлари ва пенялар бўйича кечиктирилган 80 миллиард сўм тўловларидан давлат кечиб юборди [4].

Мамлакат Президенти 2020 йилининг 26 мартда "Ўзбекистон Республикасида коронавирус инфекцияси кенг тарқалишининг олдини олишга доир қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида" қарор қабул қилиб, Соғлиқни сақлаш вазирлиги томонидан ушбу касаллик тарқалиши асоратларини камайтириш, аҳолининг санитария-эпидемиологик осойишталигини таъминлаш, инфекция билан касалланган беморларга тиббий хизмат кўрсатиш сифатини ва натижадорлигини ошириш, бунда давлат ҳамда нодавлат тиббий ташкилотларнинг бор имкониятларини уйғунликда сафарбар этиш, даволашнинг замонавий ва самарали усулларини кенг қўллаш, бу борадаги диагностика, шахсий гигиена ва дезинфекция хизматлари фаолиятини тубдан яхшилаш каби муҳим вазифаларни белгилади [3]. Умуман олганда, Президентимиз ўз мурожаатида аҳоли саломатлиги учун маблағни аямаймиз деб, бу борадаги сиёсатнинг инсонпарварлигини таъкидлади [5].

Ҳукуматнинг махсус комиссияси, Ташқи ишлар вазирлиги ҳамда хориждаги барча ваколатхоналаримизда тузилган штабларнинг тезкор саъй-ҳаракатлари натижасида карантиннинг дастлабки декадасида кўплаб чартер авиарейслари амалга оширилиб, Россия, Туркия, Эрон, БАА, Жанубий Корея, Миср, Малайзия, Ҳиндистон, Тайланд, Индонезия, Германия ва бошқа мамлакатлардан ватандошларимиз юртимизга олиб келинди, қўшни давлатлар билан чегараларимиздан 80 мингдан ортиқ ҳамюртларимиз ўтказилди ва шифо масканларига карантинга олинди.

Тождор офат тарқалишига қарши қурашиш даврида аҳолини ижтимоий ҳимоя қилишни кучайтириш ва иқтисодиёт барқарорлигини янада таъминлаш мақсадида Ўзбекистон Президенти 2020 йил 3 апрелда "Коронавирус пандемияси даврида аҳоли, иқтисодиёт тармоқлари ва тадбиркорлик субъектларини қўллаб-қувватлашга доир чора-тадбирлар тўғрисида" фармон чиқарди [6]. Ҳужжатда ёлғиз қариялар, ногиронлиги бўлган шахслар ва кам таъминланган оилалар ижтимоий ҳимоясини кучайтириш, озиқ-овқат, дори-дармон маҳсулотларини кўпайтириш, тадбиркорлик субъектларининг даромадлари камайиб кетишининг олдини олиш, уларга қўшимча солиқ имтиёзлари, преференциялар бериш чора-тадбирлари белгиланди. Жумладан, март-июнь ойларида тўлаш муддати тугайдиган болали оилаларга нафақа, бола парвариши бўйича нафақалар 6 ой муддатгача (бола тегишлича 2 ёшга ва 14 ёшга тўлгунидан кўп бўлмаган муддатда) узлуксиз давом эттирилди. Нафақа олувчи оилалар сони қўшимча 70 минггага ёки 10 фоизга кўпайтирилиб, бюджетдан яна 200 млрд. сўм ажратилди [4]. Ўзгалар парваришига муҳтож ёлғиз кексалар ва ногиронларни карантин даврида дори-дармон, озиқ-овқат маҳсулотлари ва гигиена товарлари билан бепул таъминлаш амалга оширилди.

Якка тартибдаги тадбиркорлар учун жисмоний шахслардан олинадиган даромад солиғи қатъий суммасини ва ижтимоий солиқни ҳисоблаш тўхтатилди. Шунингдек, 2020 йил 1 октябрга қадар солиқларни фоизсиз кечиктириш (бўлиб-бўлиб тўлаш) ҳуқуқи тақдим этилди. Тижорат банклари 2,6 триллион сўм ҳажмидаги қўшимча ликвидлик ресурслари билан таъминланди. Юридик шахсларнинг кредитлари бўйича 7,9 триллион сўм ҳажмдаги қарздорлиги кечиктирилди.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2020 йил 27 апрелдаги "Коронавирус пандемияси даврида аҳоли ва тадбиркорлик субъектларини қўллаб-қувватлаш бўйича қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида" фармонида мувофиқ, Ўзбекистон Республикаси Иқтисодий тараққиёт ва камбағалликни қисқартириш вазирлиги, Молия вазирлигининг пенсионерларга ортиқча тўланган пенсиялар бўйича 2020 йил 20 апрелигача бўлган қарздорлик суммасини ҳисобдан чиқариш тўғрисидаги таклифи маъқулланди [7].

Жорий йилнинг 18 майида давлат раҳбарининг "Коронавирус пандемияси даврида аҳоли ва тадбиркорлик субъектларини қўллаб-қувватлаш бўйича навбатдаги

чора-тадбирлар тўғрисида"ги фармони қабул қилинди. Фармонда 500 мингдан ортиқ тадбиркорлик соҳибига ва 100 мингга яқин аҳолига қўшимча 1,7 триллион сўмлик кўмак берилиши эълон қилинди [7].

Пандемия туфайли камбағал аҳоли ва ишсизлар сони ошиши, оилалар даромади камайиши тайин. Шу сабабли қисқа фурсатда янги иш ўринлари яратиш учун кичик бизнес ва оилавий тадбиркорликни фаол қўллаб-қувватлаш зарур, - деди Президент. Айни вақтда, ўзини-ўзи банд этган 60 дан зиёд касб эгалари (сартарош, этикдўз, дизайнер, тикувчи, таксичи, темирчи, нонвой, дурадгор ва бошқ.) даромад солиғидан озод қилинадиган бўлди. Йил бошидан хусусий нотариуслик фаолиятига рухсат берилганлиги боис 617 та давлат нотариуси хусусий бўлди ва бюджетдан берилаётган 200 млрд. сўм иқтисод қилинди.

Ҳозирги кунда давлат идоралари кўрсатаётган кадастр ҳужжатларини тайёрлаш, ер ажратишда топосуратга олиш каби хизматлар хусусий секторга ўтказилиб минглаб янги иш ўринлари яратилиши мумкинлигини инобатга олиб, вазифалар белгиланди. Иқтисодий тараққиёт ва камбағалликни қисқартириш ҳамда Адлия вазирликлари хусусий секторга ўтказиш мумкин бўлган давлат хизматлари рўйхатини тузиш топширилди. Тегишли вазирлик ва ҳокимликларга кичик саноат зоналарини ташкил этиш вазифаси юклатилди.

Эътиборга молик тадбирлардан яна бири тарзида пандемия оқибатларини юмшатиш мақсадида "Ҳар бир оила - тадбиркор" дастурига ажратилган 1 триллион сўм кредит маблағларини қайтариш муддати узайтирилди. Шу боис, ушбу дастурни тўлиқ амалга ошириш учун Тикланиш ва тараққиёт жамғармаси ҳисобидан 100 миллион доллар ресурс ажратилди. Тадбиркорларга кредитлар бериш шартларини соддалаштириш юзасидан топшириқлар берилди. Истеъмол кредитларини бериш доираси кенгайтирилди. Аҳолига банк тизими орқали хизматлар кўрсатиш сифатини яхшилаш чораларини кўриш бўйича вазифалар белгиланди [7].

Глобал пандемияга қарши кураш шароитида оилаларни ижтимоий ҳимоялаш ниҳоятда долзарб вазифага айланди. Ҳозирги кунда янги ташкил этилган Маҳалла ва оилани қўллаб-қувватлаш вазирлиги томонидан 388176 та камхарж оилаларга 48,4 млрд. сўмлик зарур ижтимоий ёрдам кўрсатилди. Шунингдек, 777 та эҳтиёжманд оилага 160 млн. 712 минг сўм нақд пул кўринишида моддий ёрдам берилди [4]. Вазирликнинг Ҳомийлик хайрияларини мувофиқлаштириш марказлари 1 апрелдан 15 майга қадар 187924 та кам таъминланган оилаларга, 197115 та ногиронлиги бўлган оилаларга, 35973 та ижтимоий ҳимояга муҳтож бўлган оилаларга, 17915 нафар ёлғиз кексаларга, 81399 нафар ишсиз фуқароларга ва 16237 ишсиз қолганларга озиқ-овқат маҳсулотлари етказиб бердилар. Бунда 5200 нафардан зиёд волонтерлар хизмат кўрсатганлари диққатга сазовор [8].

Маҳалла хайрия жамоат фонди ҳузуридаги "Саҳоват ва кўмак" жамғармаси орқали 163546 та оилага 36 млрд. 32 млн. 275 минг сўмлик ижтимоий ёрдам кўрсатилди. Шунингдек, оғир турмуш шароитига тушиб қолган хотин-қизларга уй-жой сотиб олиш учун 8 миллиард 666 миллион сўмлик бошланғич бадал маблағлари тўлаб берилди [4].

Пандемия шароитида озиқ-овқат хавфсизлигини таъминлаш юқоридаги функциянинг таркибий қисми сифатида давлатимизнинг доимий диққат-марказидаги муҳим масалалардан бири ҳисобланади. Ўзбекистон Республикаси Президенти жорий йилнинг 8 апрелида ўтказган видеоселектор йиғилишида озиқ-овқат хавфсизлигини таъминлаш, томорқачиликни ривожлантириш масалалари муҳокама қилинди [9].

Унда таъкидланганидек, одамларни озиқ-овқат маҳсулотлари, дори-дармон ва тиббиёт воситалари билан таъминлаш бўйича изчил тадбирлар амалга оширилмоқда. Саҳоватли ва олижаноб юртдошларимизнинг беғараз манзилли

равишда аҳоли кенг қатламларига хайрия ёрдамлари пешма-пеш етказиб берилмоқда. Қисқа муддатда давлат ва нодавлат нотижорат ташкилотлари томонидан "Ўзбекистон меҳр-шафқат ва саломатлик" жамғармасига 50 миллиард сўмдан ортиқ маблағ ўтказилди [9].

Шундай бўлсада, сўнгги маълумотларга кўра, Ўзбекистонда тўйиб овқат емайдиган аҳоли қатламининг улуши 6,3 фоизни ташкил қилар экан. Шу боис ушбу 2 миллион 142 минг аҳолига ижтимоий ёрдам кўрсатиш, уларни озиқ-овқат маҳсулотлари билан узлуксиз таъминлаш чораларини кўриш лозим. "Саҳоват ва кўмак" умумхалқ ҳаракати айнан ана шу долзарб муаммони оқилона ҳал этишга қаратилганлиги билан аҳамиятлидир [7].

Таҳлиллар асосида хулоса чиқарсак, Ўзбекистон "Covid - 19" хавфига қарши кураш соҳасидаги *стратегиясининг моҳияти* қўйидагилардан иборатлиги аён бўлади:

Биринчидан, тождор вирус билан касалланганларни самарали даволаш тизими ва имкони йўқ бўлган вазиятда Ўзбекистон пандемияни тўхтатиш учун мумкин бўлган кўплаб ишларни қилди: фуқароларнинг ўзини-ўзи яққалаш (карантин) жорий этди, вазиятни давлат назоратига олди, ижтимоий масофаланиш, ижтимоий қўллаб-қувватлаш ва тиббий ёрдам тизимини йўлга қўйди.

Иккинчидан, ҳолатни олдиндан масъулият билан баҳолаб, имконият борича тегишли чораларни кўрди. Бу соғлиқни сақлаш тизимига босимни камайтирди. Айни вақтда, тиббиёт тизимининг ҳамма бўғинлари, айниқса, вирусология, эпидемиология, санитария-гигиена ва бошқалар иши тубдан қайта ташкил этилди.

Касалланган ва карантинга олинган фуқароларга малакали тиббий ёрдам кўрсатиш мақсадида қисқа муддатларда Тошкент вилоятининг Ўрта Чирчиқ туманида 10 минг кишига ва Зангиота туманида 10 минг кишига, Сурхондарё, Наманган ва Навоий вилоятларида ҳам ҳар бири 1000 кишига мўлжалланган шифо масканлари барпо этилди. Шунингдек, Тошкент вилоятида яна қўшимча 10 минг ўринли карантин зонаси қуриб, жорий йилнинг 15 майгача фойдаланишга топширилди.

Учинчидан, инқироз салбий оқибатларининг фуқаролар ҳаёти ва турмуш шароитларига таъсирини камайтиришга қаратилган чоралар кўрилди. Юқорида таъкидланганидек, фуқароларни ижтимоий қўллаб-қувватлаш ва иқтисодий тармоқларининг барқарорлигини таъминлашга 10 триллион сўм маблағ йўналтирилди. Жумладан, тадбиркорларга имтиёзли кредитлар олиши учун 500 млрд. сўм ажратилди. Аҳолига манзилли вақтинча иш ўрни яратиш учун 200 млрд. сўм маблағ Жамоат ишлари фондига ўтказилди [10].

Давлатимиз томонидан тождор вирус пандемияси вазиятида амалга оширилган молиявий, иқтисодий, ташкилий-ҳуқуқий, маънавий-тарбиявий, инсонпарвар-ижтимоий мазмунидаги фаолиятини бунданда теранроқ тавсифлаш ҳамда изоҳлаш, тегишли рақамлар ва статистик маълумотлар келтиришни узоқ давом эттириш мумкин. Бироқ, келтирилган шу далилларнинг ўзи ҳам давлатнинг фавқулодда вазият тақозоси билан кўрган қатъий чора-тадбирлари кўлами ҳамда салмоғини етарлича тасаввур этишга кифоя қилади. Шу аснода давлатимизнинг даҳшатли пандемияга қарши курашни ялпи сафарбарлик асосида қисқа муддатда ташкил этиш ва тезкор амалга оширишдек *янги функцияси* намоён бўлганлигини эътироф этиш мумкин ва лозим.

Давлатнинг ҳар қандай функцияси тегишли ҳуқуқий шакллар ёрдамида расмийлаштирилади ва амалга оширилади. Маълумки, давлат функцияларини рўёбга чиқаришнинг ҳуқуқий шакллари деганда муайян функцияни амалга оширишнинг ҳуқуқий восита ва усуллари бўлмиш ҳуқуқ ижодкорлик, ҳуқуқни қўллаш ва ҳуқуқни муҳофаза қилиш фаолияти ҳамда механизмлари эътироф этилади.

Ҳуқуқ, бир томондан, давлат функцияларини амалга ошириш воситаси бўлса, иккинчи томондан, унинг ўзи ҳам ижтимоий муносабатларни мустаҳкамлаш (статик), тартибга солиш ва ривожлантириш (динамик) функцияларини адо этади.

Бугунги вазият нуқтаи назаридан таҳлил юритадиган бўлсак, тождор вирус пандемияси мамлакатимиз ҳуқуқий тизими ҳолатига, давлатнинг ҳуқуқ (қонун) ижодкорлик фаолияти мазмунига, ҳуқуқни қўллаш амалиётига ҳам ўз таъсирини ўтказмай қолмади. Хусусан, коронавирус муносабати билан белгиланган карантин қоидаларига риоя этилишини таъминлаш Олий Мажлис қонун ижодкорлик фаолияти мазмунига бевосита таъсир этди. "Covid-19" мамлакат ижтимоий тараққиётига жиддий хавф туғдириб турган оғир синовли вазиятда ҳуқуқнинг ижтимоий муносабатларни муносиб (адекват) тарзда тартибга солиш, ҳуқуқий муҳофазалаш функцияси алоҳида устуворлик касб этди. Бу ҳол норма ижодкорлиги ваколатларига эга бўлган барча давлат органлари зиммасидаги масъулият ва жавобгарликни кескин ошишига олиб келди. Зеро, ҳуқуқ яратувчи норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар (қонун, фармон ва қарорлар) пандемияга қарши курашни қанчалик монанд, самарали таъминлай олиши билангина жамият учун ҳуқуқий қадрият даражасида аҳамият касб этади. Ушбу таҳликали вазиятда қабул қилинган қонун ва фармон (қарор)лар тегишли функцияни қай даражада муваффақиятли адо этиши нафақат уларнинг мазмунида, балки ҳуқуқни, яъни мазкур норматив ҳужжатларни амалда тўғри қўллаш жараёнида ҳам намоён бўлади.

Фикримизча, тождор инфекцияга ҳуқуқий (қонунчилик воситасида) қарши кураш шароитида норма ижодкорлик фаолиятининг мазмуни қуйидаги масалаларга ҳуқуқий ечим топишдан иборат бўлди:

а) жамият иқтисодий ривожланиши издан чиқиши ва инқирозга юз тутишининг олдини олувчи ҳуқуқий механизмларни яратиш;

б) макроиқтисодий барқарорликни сақлаб қолиш ва иқтисодиёт тармоқлари изчил фаолият қилишини, молиявий, банк-кредит тизимининг самарали ишлашини ҳуқуқий таъминлаш;

в) фуқароларнинг бандлиги, меҳнат қилиш имкониятлари, иқтисодий фаолият эркинлиги, тадбиркорлик фаолиятининг ҳуқуқий кафолатларини яратиш;

г) аҳоли қашшоқланишининг олдини олиш, улар даромадларининг кескин пасайиб кетишини бартараф этишнинг ҳуқуқий ечимлари (моделлари)ни яратиш;

д) аҳолининг соғлиғини, хавфсизлигини ҳамда ижтимоий ҳимоясини таъминлашга йўналтирилган ташкилий-ҳуқуқий чора-тадбирларни белгилаш;

е) жамиятда қонунийлик, қонун устуворлиги ҳамда ҳуқуқий тартибот барқарорлиги муҳитини таъминлаш;

ж) фуқароларнинг бошқа барча конституциявий, қонуний ҳуқуқ, эркинлик ҳамда манфаатларини ҳуқуқий таъминлашнинг қонунчилик механизмлари ва кафолатларини яратиш бериш.

Парламентимиз Сенатининг 2020 йил 24 мартдаги учинчи ялпи мажлисида "Ўзбекистон Республикаси Жиноят, Жиноят-процессуал кодексларига ҳамда Маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги кодексига ўзгартириш ва қўшимчалар киритиш ҳақида"ги қонуни маъқулланди [11].

Қонунда, аввало, карантинли ва инсон учун хавфли бошқа юқумли касалликлар хусусида нотўғри маълумотлар тарқатганлик учун жиноий жавобгарлик белгиланди. Шунингдек, санитарияга оид қонунлар ёки эпидемияга қарши кураш қоидаларини бузганлик учун ҳам жиноий жавобгарлик кучайтирилди. Маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги кодекс карантинли ва инсон учун хавфли бўлган бошқа юқумли касалликлар тарқалиши шароитида санитария ва эпидемияларга қарши курашиш қоидаларини бузиш билан боғлиқ ҳуқуқбузарлик содир этган шахсларга мажбурлов чоралари қўлланилиши тўғрисидаги нормалар билан тўлдирилди. Тиббий

мажбурлов чораси сифатида 30 суткагача муддатга маъмурий жазо тайинланиши белгиланди. Шунингдек, жамоат жойларида ниқобсиз юриш, карантин шароитида шифохоналар ички тартиб қоидаларига риоя этмаслик каби ҳуқуқбузарликлар учун ҳам маъмурий жавобгарлик нормалари мустаҳкамланди.

Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Сенати ўзининг IV ялпи мажлисида (2020 йил 11 май) Президентимизнинг коронавирус пандемияси салбий таъсирини юмшатиш ва Давлат бюджети барқарорлигини таъминлашга оид фармон ва қарорларига мувофиқ, 2020 йил учун Давлат бюджети тўғрисидаги қонунга тегишли ўзгартиришлар киритиш тўғрисидаги қонунни маъқуллади [12].

Парламент пандемия даврида республикада макроиқтисодий барқарорлик ва иқтисодиёт тармоқларининг узлуксиз ишлашини таъминлаш, банк-молия ҳамда кредитлаш тизмини оптималлаштириш, аҳоли даромадлари кескин пасайиб кетишининг олдини олиш, фуқароларнинг бандлиги ва ижтимоий ҳимояси, хавфсизлиги, ҳуқуқ ҳамда эркинликларини таъминлаш, жамоат ва ҳуқуқий тартиботни мустаҳкамлаш каби кўплаб масалаларга оид қонун ижодкорлик фаолиятини амалга оширди.

Алоҳида таъкидлаш жоизки, мазкур вазият Президент ва Ҳукуматнинг норма ижодкорлик фаолиятини ҳам кескин фаоллаштирди. Бу даврда давлат раҳбаримиз раислигида 14 та видеомулоқот мажлиси ўтказилди. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 15 та норматив ҳужжати, яъни 7 та фармони ва 8 та қарори қабул қилинди [10], Вазирлар Маҳкамасининг эса 20га яқин қарорлари имзоланиб, амалиётга жорий қилинди. Ушбу қонуности ҳужжатлар асосида 500 минг тадбиркорга, 330 мингдан зиёд эҳтиёжманд оилаларга, 8 млн. фуқароларга 30 триллион сўмлик моддий ёрдам, имтиёз ва преференциялар берилди [13].

Шунингдек, Президентнинг 2020 йил 18 майдаги фармонида мулк ҳуқуқи устуворлиги негизида кичик саноат зоналари ташкил этиш, мулк дахлсизлигига доир қонунчиликни бузганлик учун жавобгарликни кучайтириш масалалари ўртага қўйилди. Шу ташаббус асосида Олий Мажлис "Ер участкаларини ноқонуний олиб қўйганлик учун жавобгарлик кучайтирилиши муносабати билан Ўзбекистон Республикасининг айрим қонун ҳужжатларига ўзгартиш ва қўшимчалар киритиш тўғрисида"ги қонунни, Томорқа ер участкаларидан оқилона фойдаланишни таъминлашга қаратилган маъмурий жавобгарликни кучайтириш, "Давлат божи тўғрисида"ги қонунчиликни такомиллаштириш тўғрисидаги ва бошқа қонунларни қабул қилди [12].

Кўриниб турибдики, коронавирус пандемияси шароитидаги ҳуқуқий тартибга солиш функцияси, айниқса, парламент қонун ижодкорлик функциясининг мазмуни тубдан ўзгариб, у ўз моҳият - эътибори билан мазкур иллатнинг мамлакатдаги иқтисодий-ижтимоий аҳволга салбий таъсирини юмшатиш, унинг инсонлар соғлигига асорат кўрсатишини минималлаштириш, иқтисодиётнинг муҳим тармоқлари фаолияти барқарорлигини сақлаб қолиш ҳамда тадбиркорлик ташаббусини, иқтисодий фаолликни босқичма-босқич тиклаш, сўнгра изчил ривожлантиришга йўналтирилгандир. Айни вақтда, ана шу барча муҳим йўналишларда парламентнинг қонун ижодкорлиги фаолияти сифатини ошириш, қабул қилинган қонунлар ижроси устидан таъсирчан ҳамда самарали парламент назоратини йўлга қўйиш ҳам ушбу масъулиятли даврнинг императив талабидир.

Шундай қилиб, дунё аҳли учун улкан таҳликали синов бўлган тождор вируснинг тарқалиши жаҳон миқёсида, шу жумладан юртимизда кутилмаган фавқулодда ҳолатни вужудга келтирди. У барча давлатларнинг фаолиятини тегишли оғир вазиятга мослашишга мажбур этди. Дунёда биронта давлат бу иллатнинг ҳам эпидемиологик, ҳам иқтисодий таҳдидларига тайёр эмас экан. Ҳар қандай қудратли давлат ҳам заифлигини кўрсатди. Давлатларнинг мақсади, вазифаси ва

функциялари, шунингдек уларнинг қонунчилик ҳамда ҳуқуқ тизимлари ушбу кўзга кўринмас балога қарши курашиш эҳтиёжлари нуқтаи назардан тубдан ўзгарди.

Машҳур бир қўшиқда айтилганидек, "Энди инсон қадрлари ҳам аввалгиларга ўхшамас". Шунга тақлид қилиб айтганда: "Энди дунё қиёфаси аввалгисига ўхшамас". Тождор вирус пандемияси боис, энди дунёвий қадриятлар, умумбашарий тартиботга муносабат тубдан ўзгаради, дейиш мумкин ва лозим. Энди инсоният тараққиёти диалектикаси "*пандемиядан аввалги*" ва "*пандемиядан кейинги*" деган мезон ҳамда ўлчамлар асосида баҳоланади.

Таассуфки, Яратганнинг мазкур синовидан ҳали ҳам одамлар тегишли хулоса чиқаришмаган кўринади. Курраи замин аҳли бошига шундай мудҳиш қирғин тушиб турган бир пайтда айрим хорижий сиёсий пешволар: касаллик тарқатишда "Хитой давлати айбдор" деб, ундан хун, товон тўлашнинг даъвосини қилмоқдалар. Шу виждон ва инсоф эгасининг гапими? Вазминлик ила хулоса чиқариш, тавба қилиш ўрнига, дунё халқлари ўртасига нифоқ солинмоқда.

Эпидемияга қарши карантин ҳолати ва қоидаларини тезкор ҳамда самарали жорий эта олган давлатлар вазият устидан назорат ўрнатиб, ушбу мудҳиш офатдан қутилиш, унинг оқибатларини бартараф этишнинг уддасидан чиқишди. Бироқ, синов ҳали тўлалигича тугагани йўқ. Умид қиламизки, Ўзбекистон давлати ва халқи қатъий интизом, сабр-қаноат, меҳр-оқибат, улкан сафарбарлик, сиёсий ирода, қатъият, ташкилотчилик саъй-ҳаракатлари эвазига ушбу балони енгиб ўтади.

Иқтибослар/Сноски/References

1.2020 йилнинг 20 майида бу борадаги вазият қуйидагича бўлди: Covid-19 дунёнинг 212 давлатига тарқалган; касалликка чалинганлар сони - 5 млн. 120 мингдан ошиб кетди, тузалганлар сони - 1.948.739 киши, 332.924 нафар инсон ҳаётдан кўз юмди. Ўзбекистонда инфекцияга чалинганлар - 3.006 нафар; соғайганлар - 2407 киши, 13 бемор вафот этган ("Янги Ўзбекистон" 2020 йил 21 май) // (Yangi O'zbekiston, May 21, 2020)

2.Халқ сўзи, 2020 йил 20 март // (Xalq So'zi, March 20, 2020)

3.Карантин даврида бу курашга 100 мингга яқин тиббиёт ходимлари жалб этилди Ш.Мирзиёев: шифокорларнинг ўз касбига садоқати, меҳнати - жасорат намунаси // Халқ сўзи, 2020 йил 27 март // (Xalq So'zi, March 27, 2020)

4.Янги Ўзбекистон, 2020 йил 15 май // (Yangi O'zbekiston, May 15, 2020)

5.Халқ сўзи, 2020 йил 19 март // (Xalq So'zi, March 19, 2020)

6.Халқ сўзи 2020 йил 4 апрель // (Xalq So'zi, April 4, 2020)

7.Халқ сўзи 2020 йил 28 апрель // (Xalq So'zi, April 28, 2020)

8. Халқ сўзи, 2020 йил 16 май // (Xalq So'zi, May 16, 2020)

9.Халқ сўзи, 2020 йил 9 апрель // (Xalq So'zi, April 9, 2020)

10.Глобал таҳдидга жавоб: Ўзбекистон тажрибаси. Халқ сўзи, 2020 йил 25 апрель (Xalq So'zi, April 25, 2020)

11.Халқ сўзи, 2020 йил 25 март (Xalq So'zi, March 25, 2020)

12.Халқ сўзи, 2020 йил 12 май (Xalq So'zi, May 12, 2020)

13.Халқ сўзи, 2020 йил 3 апрель (Xalq So'zi, April 3, 2020)